

Nr 547

Av herr Olsson, Erik, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående skolväsendets ordnande på realskolestadiet under övergångstiden före enhetsskolans genomförande m. m.

Kungl. Maj:ts proposition nr 123 angående realskolan under övergångstiden före enhetsskolans genomförande innehåller i huvudsak de förslag, som realskoleutredningen framfört enligt sitt alternativ A, vilket innebär att nya realskolor skola få anordnas såsom fristående realskolor med tre- eller fyraårig lärogång, men att möjligheten att upprätta nya i folkskolan inbyggda realskolelinjer uteslutes.

Beträffande de inbyggda linjerna anför ecklesiastikministern följande: "Genom inbyggda linjer får folkskolan en viss teoretisk tillspetsning, som inte alltid neutraliseras genom en motsvarande utveckling av den praktiska utbildningen i skolan. Balansen mellan teoretisk och praktisk utbildning bör såvitt möjligt bibehållas i folkskolan, medan den byggs ut och successivt närmar sig enhetsskolan. På orter, där inbyggda linjer redan existerar, bör de få bestå och även utbyggas med parallellavdelningar, men på andra orter bör utvecklingen länkas in på en komplettering av realskoleorganisationen genom fristående kommunala realskolor med tre- eller fyraårig lärogång".

Genom de i propositionen föreslagna åtgärderna till förstärkning av folkskolans undervisning såsom förberedelser för realskolestudier får folkskolan en "viss teoretisk tillspetsning" redan på det egentliga folkskolestadiet. De åtgärderna torde också vara erforderliga för att förbereda studierna i den blivande enhetsskolans teoretiska högstadium, som ju ungefär skall motsvara den nuvarande realskolan.

Utgår man från att enhetsskolan skall vara genomförd i början av 1970-talet, kan det icke vara ändamålsenligt att på orter, där nya realskolor kunna ifrågakomma, nu skapa en skolorganisation, som efter ett tiotal år måste avvecklas.

Den organisationsform för nya realskolor som bäst ansluter till tanken på enhetsskolans genomförande måste anses vara i folkskolan inbyggda linjer. Det är också i en sådan organisationsform den egentliga landsbygden skulle finna möjlighet att skapa bättre utbildningsmöjligheter för sin ungdom.

Svårigheten att organisera enhetsskolan består ju framför allt i att

lösa med den praktiska utbildningen sammanhängande problem. Det kan anses klarlagt att upptagningsområdena för enhetsskolans teoretiska högstadium och den praktiska utbildningens olika institutioner icke kunna sammanfalla. Det fordras en omfattande planering för samarbete mellan kommunerna i fråga om den praktiska utbildningen inom enhetsskolan, medan däremot upptagningsområdet för enhetsskolans teoretiska högstadium ofta sammanfaller med kommungränserna och i andra fall mycket lätt kan fastställas. Om enhetsskolan i sin helhet skall vara genomförd inom den tidrymd, som förutsättes, bör särskilt landsbygden få ökade möjligheter att förbereda övergången, och den förestående omorganiseringen av realskolan borde därför så mycket som möjligt närma sig den organisationsform, som skall bli den framtida skolans.

De förslag propositionen innehåller främja icke en sådan utveckling utan synas närmast skjuta tanken på enhetsskolans förverkligande i bakgrunden, och om avsikten är att för landsbygdens ungdom i nuvarande läge skapa vidgade möjligheter till skolutbildning, kan det sägas, att den möjlighet, som öppnar sig att anordna tre- eller fyraåriga fristående kommunala realskolor, blir en möjlighet, som i praktiken kommer att sakna betydelse för en stor del av landsbygden.

Det underlag som landsbygdens blivande centralskolor måste bygga på beräknas med den förutsättningen, att skolskjutsar äro anordnade. Samma beräkningsgrunder måste tillämpas vid prövning av underlaget för en realskola, och om man inte kan utgå ifrån att skolskjutsar skola kunna anordnas för realskolans landsbygdselever kommer följden att bli en ytterligare utbyggnad av redan nu alltför stora realskoleenheter i tätorterna — en lösning som på intet sätt är önskvärd och ingalunda fyller behovet för den egentliga landsbygdens vidkommande.

Då enhetsskolan skall genomföras måste en utvidgad skjutsverksamhet organiseras. På den egentliga landsbygden föreligger redan nu ett stort behov av vidgad skjutsverksamhet för centralisering av sjunde klasserna i B-skolorna. Möjligheten att med statsbidrag anordna skolskjutsar även för realskolans elever skulle skapa bättre förutsättningar för kommunerna att successivt genomföra den nödvändiga centraliseringen av sjunde klassen och utforma de bygdeskolor, som i framtiden skola finnas, och därest i folkskolan inbyggda linjer bli tillåtna föreligger denna möjlighet.

Lokalbehovet för folkskolan prövas nu med utgångspunkt från förhållanden, som bli rådande i och med enhetsskolans genomförande. På landsbygden pågår eller förbereds den nödvändiga upprustningen av lokalerna för de blivande centralskolorna. Det ligger nära till hands att tänka sig den möjligheten, att de lokaler som komma att behövas för landsbygdens

centralskolor under övergångstiden finge anskaffas och nyttjas för nya realskoleavdelningar. Men om detta skall kunna ske måste förutsättningarna för att på landsbygden anordna realskolor uppfyllas, och detta sker inte om riksdagen beslutar att endast fristående kommunala realskolor få upprättas. I propositionen framhålles att utredningens alternativ A innebär en viss frihet för kommunerna att bestämma vilken skolform som bäst passar skolorten. Samma möjlighet borde föreligga beträffande avgörandet om huruvida realskolan skall vara fristående eller inbyggd i folkskolan.

Några bärande motiveringar mot de inbyggda linjernas användbarhet har inte anförts, utan tvärtom visar utredningen att sådana skolor väl hävdat sin ställning i jämförelse med andra realskolor.

På de orter, där realskolor redan finnas, förefaller det naturligt att skolan tills vidare får behålla sin organisationsform, men med hänsyn till att kommunerna i sitt planerande och handlande i skolfrågor bära enhetsskolans genomförande till riktighet är det lika naturligt att den realskoleorganisationsform väljes som bäst motsvarar och förbereder framtidens skola vid inrättandet av nya skolor. Därför bör beslutet om realskolan under övergångstiden utformas så, att upprättande av nya i folkskolan inbyggda realskolelinjer blir tillåtet.

Med stöd av ovan anförda hemställes,

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 123 måtte besluta, att kommunerna även medgivas rätt att upprätta nya i folkskolan inbyggda realskolelinjer.

Stockholm den 4 april 1956

Erik Olsson

Per Olofsson

Jakob Grym

Carl U. Olsén